

Politikai
röpiratok.

41.

41
295

A

MAGYAR ELEM

8

ELLENESEI.

IRTA

FENYES ELEK.

2.

PEST,

NYOMATOTT WODIANER F.-NÉL.

1860.

MAGYAR ÉLELM

ELNKSZEL

DR. BALLAGI GÉZA

PEST

NY. SZ. 10. 10. 10.

1914

Előbeszéd.

A birodalmi tanácsnak 21 tagból álló választmánya, mely az 1861-ki budget tárgyalására vala megválasztva, augusztus hó első napjaiban üléseit megkezdvén: a bécsi politikai lapok nagyobb részben, az augsburgi „Allgemeine Zeitung“-ot chorusokba vevén, rögtön nagy zajt ütöttek, hogy a választmány egyik magyar tagja, gr. Széchen, a magyarok hisztóriai jogaira vonatkozó Memorandumot készített, s e Memorandumot a választmány többsége pártolni hajlandó. Hogy tehát e Memorandumnak semmi következménye ne legyen, jónak latták azt megtámadni, mielőtt látták volna ezt, vagy csak azt tudták volna, hogy bizonyosan létezik.

Ennélfogva egyik lap a magyar elemet kicsinylette, mely figyelmet sem érdemel; másik a magyar alkotmányt halottnak nyilvánítá, melyet gal vanisálni igen, de életbe hozni többé nem lehet;

harmadik a magyar Memorandumot pártoló többségét a választmánynak „hoctory,“ „aristocrata“ s „clericalis“ pártnak gyanusítá, negyedik a Magyarorszában lakó nem-magyar nemzetiségeket hívá fel, hogy ellenezzék e Memorandumot, mert a magyarokat nyelvüktől akarják megfosztani.

Mindnyájan pedig szabadabb sajtót óhajtottak, hogy a magyarok igényeinek sikeresebben ellenállhassanak. Azonban gyanusításokra elég szabad szó engedtetvén nekik: szabadjon nekem is ezekre egész higgadtsággal röviden válaszolni.

Pest, aug. 12. 1860.

A szerző.

A bécsi birodalmi tanács egyik ülésében ifj. Majláth György birodalmi tanácsos urnak azon nyilatkozatára, hogy Magyarországnak minden állandó lakosa magyar, az augsburgi „Allgemeine Zeitung“ s ennek pártja, azon okból, mivel Magyarországnak a magyaron kívül más nyelv és nemzetiség is létezik, nagyon feljajdult, e nyilatkozatot különösnek és igazságtalannak találta; s már levelet is íratott magának, hogy Nagy-Kikindán a szerbek Majláth György ur e nyilatkozata ellen ünnepélyesen tiltakoztak, s a magyar háromszíntű zászlót közhelyen megégették.

Hogy e kikindai eset csupán az „Allgemeine Zeitung“ költeménye, ez már hitelesen be van bizonyítva. Erről tehát nincs mit szólnunk. De ellenkezőleg mi meg azon nem tudunk eléggé csudálkozni, hogy miképen találkozhatik oly tudós juris doctor, ki Majláth György urnak e nyilatkozatán, mely államjogi szempontból egészen természetes és czáfolhatlan, fen tud akadni. Vagy a közjognak Európában csak Magyarországon van más értelme? Hiszen a köztörvény mind jogokra, mind kötelességekre nézve, egy államban

sem tesz különbséget a lakosok közt, bárminő nyelven beszéljenek is azok. S államjogi szempontból Franciaországban az elsaszi német épen úgy francia, mint a moldvaországi magyar-román. Franciaországnak minden polgára mindig franciának marad, mindig franciának iratik a kormány közirományjaiban s utleveleiben, s az idegen államok által is franciának ismertetik el, pedig Franciaországban a francián kívül németek, olaszok s más kisebb nemzetiségek is laknak, épen úgy mint Magyarországnak, s ezért még nem jutott senkinek, még az augsburgi „Allgemeine Zeitungnak“ sem eszébe a lakosok közt különbséget tenni. Hiszen a francia nemzet dicsősége, a nagy Napoleon is az olaszok által lakott Corsica szigetében, olasz ajku szüléktől született, de azért első franciának tartotta magát, s meszeható terveiben nem az olasz, hanem a francia nemzet érdekét és dicsőségét tűzte ki célpontul.

Csak mi magyarok vagyunk oly szerencsés helyzetben, hogy némelyek, kik teljességgel nem szeretik hogy magyarok vagyunk, s még kevesbbé tűrik, hogy azok akarunk maradni: mihelyt rólunk van szó, már elvesztik a logica fonalát, még az állam- és közjog értelmét is reánk vonatkozólag máskép magyarázzák, s minduntalan cifrábbnál cifrább, rendszerint nevetséges felfedezéseket tesznek.

Ezelőtt még 20 évvel minden német könyvben és hirlapban a magyart németül „Ungar“-nak nevezték. Egyszer az augsburgi „Allgemeine Zeitung“ tudós szerkesztője felfedezi, hogy Magyarországon tótok, németek, románok is laknak. Nosza a magyarok többé nem voltak előtte „Ungarn“-ok, hanem „Magyaren“, s e divat rögtön annyira felkapott, hogy már csak kevés német könyvben és hirlapban lehet találni „Ungarn“-okat. E népfaj egészen kiveszett, hacsak a Magyarországon lakó tótokat, németeket, románokat nem akarják e név alatt érteni.

Mi azonban arra kérjük e tudós urakat, hogy ha már a német nyelvet újabb műszavakkal akarják gazdagítani, ne csupán velünk foglalatoskodjanak, hanem csináljanak műszavakat e nevekre is: „Franzosen“, „Türken“, stb., mert Francia- és Törökországban is vannak, kik francia vagy török nyelveken kívül más nyelveken beszélnek. Mi is magyarok eddig a „Deutschen“-eket németeknek neveztük, de ha az „Allgemeine Zeitung“ logikája helyesebb, ezentúl nem „németeknek“, hanem „dájcs“-oknak fogjuk írni, mert Németországban is milliók vannak, kik nem német, hanem szláv vagy olasz nyelvet használnak.

Mindezen barátságtalan érzelmeknek, melyek a magyar irányában a német sajtó egy töredékében észrevehető, más célja nincs, mint Eu-

rópa előtt megmutatni, hogy Magyarországot helytelenül nevezék el Magyarországnak, miután itt a magyar elem túlsúlylyal nem bir, sőt a törzökös magyarság az ország népességében számra nézve is kisebbségben áll.

Gróf D e s s e w f f y E m i l magyar akadémiai elnök urnak a sárospataki háromszázados örömműnap alkalmával tartott remek beszédét, melyben némely német szomszédoknak a civilisatio érdekében elkövetett fonák eljárásait találólag fejtegette, több német hirlapszerkesztő a német nemzetre nézve sértőnek és gúnyosnak találta. Ez azonban alaptalan ráfogás. Mert a magas műveltségű grófnak gondolatjában sem volt a nagy német nemzetet, mely minden művelt férfi tiszteletét bírja, csak távolról is megsérteni vagy gúny tárgyává tenni. Ő csak a civilisatio fanatikussait vette éles bonckés alá, kik magas önhittségükben azt hiszik, hogy mind barbár nemzet az, mely nem az ő eszmejárásuk szerint cselekszik. És az ily önhittekre, kik folyvást setétségben botorkálnak, nem árt néha az éles taglalat, hogy valahára világosságra vergődjenek.

Igy az augsburgi „Allgemeine Zeitung“ egyik levelezője gúnyosan jegyzi meg, miszerint gróf D e s s e w f f y E m i l s vele a magyarok nem hiába haragusznak a statistikára, mert a statistika mutatja azt ki, hogy mindössze csak 4.300.000

magyar van, s Magyarországbán magában sem bir túlsúlylyal.

Bizony pedig mi magyarok épen nem haragszunk a statistikára, sőt épen ebből mutathatjuk meg, hogy a magyar elem a szent korona területén mind anyagi mind szellemi szempontból véve nevezetes túlsúlylyal bir. Különbség köztünk csak az, hogy mi magyarok lehető lélekismeretes hűséggel használjuk a statistikai adatokat, s nem irjuk Margitát oláh, Nánást német, Gyöngyöst tót városnak, mint ezt Häufler tette. Nem is irjuk mind németnek vagy tótnak azt, kinek történetesen német vagy tót hangzatú előneve van, ha németül vagy tótul egy kukkot sem tud.

Általjában sokan a statistikát irányunkban meghamisítják, csak hogy a törzsökös magyarság számát erőszakosan leolvashassák; mások ismét még most is az 185ⁿ, ki országos népösszeírásra támaszkodnak, mely a lakosokat nyelv szerint is felvette, holott ezt magok a hatóságok hiányosnak és teljesen haszonvehetetlennek nyilváníták.

Például F i c k e r miniszteri tanácsos legújabb munkájában (Bevölkerung des österreichischen Kaiserstaates 1860. Gotha bei Justus Perthes) a magyarok számát ez összeírásra támaszkodva csak 4.750,000 lélekre teszi; pedig ennél már 30 évvel ezelőtt számosabbak voltak. És azóta a magyar koronai országok népessége 2,000,000-val

szaporodván; e szaporodás főleg a törzsökös magyarokra esik, mert az északi vármegyék népessége, melyekben túlnyomólag tótok laknak, az 1857-ki országos összeírás szerint vagy egy állapotban maradt, vagy tetemesen lejjebb olvadt, mint volt 1840-ben.

Állításom igazolására csak néhány példát hozok fel. Sáros vármegye 1840-ben 196285, 1857-ben 155042 lelket, Szepes 1840-ben 185946, 1857-ben 166331, Zólyom 1840-ben 95928, 1857-ben 92927, Liptó 1840-ben 79753, 1857-ben 76182; Árva-Thuróc 1840-ben 136764, 1857-ben 120176; Trencsén 1840-ben 275561, 1857-ben az alsó Nyitrához kapcsolt báni járással együtt 240222 lelket számitott. Ésígy az ország északi része, melyet jobbra tótok laknak, népességben érezhetőleg megfogyatkozott.

Ellenben a túlnyomólag magyarok által lakott vármegyék ugyanezen időközben nevezetes népességi gyarapodást nyertek. Így Csongrád vármegye 1840-ben 130051, 1857-ben 185979 lelket; Heves és Szolnok 1840-ben 272530, 1857-ben 289346, Jász-Kunság 1840-ben 179123, 1857-ben 208139; Fejér 1840-ben 168387, 1857-ben 181415; Békés-Csanád 1840-ben 247264, 1857-ben 299740; Szeged 1840-ben 33080, 1857-ben 63524; Hold-Mező-Vásárhely 1840-ben 30563, 1857-ben 42428 lelket számlált.

Ficker miniszteri tanácsos ur fentebb említett munkájában egy földabroszt is közöl, melyen az egyes nemzetiségek számaránya színek szerint van kijelölve. Azonban a magyarok földabrosza felette hiányos és a magyarok ellen felette részrehajló; mi igen természetes, mert különben nem lehetett volna kisütni, hogy a törzsökös magyarok száma csak 4.750.000 lélek. Pedig ez volt a feladat. S mivel e részben a statistikai adatok felmondták a szolgálatot, a földabroszi színeknek kellett segítenie. Szerinte például Békés-Csanád, Szabolcs, Pest-Solt, Fejér, Veszprém vármegyékben csak 50^o_o tesz a magyarság, s így az öszves népességnek felét, holott ez 80^o_o százaléknál is több. Továbbá Bihar, Szathmár, Sopron, Vas, Baranya megyékben a népességnek csak 20^o_o, azaz ötödrészét tenné a magyarság, holott felénél is jóval több, mind az előszámlált megyékben.

Ily meghamisított statistikai adatokkal nem nagy mesterség megmutatni, hogy a magyar elem a magyar koronai országokban alárendelt szerepet viszen. De a mi részrehajlatlan statistikánk szerint bebizonyított tény, hogy a magyar a szent korona területén nevezetes túlsúlylyal bir; és pedig következő okokból: mert számra nézve nemcsak minden más nemzetiiséget egyenként jóval felülmúl, ha-

nem az öszves más nemzetiségknél is tetemesen erősebb, s az öszves népességnek absolut többségét teszi; mert a földbirtok túlnyomólag, azaz ³/₄ részben a törzsökös magyarság kezén van; mert a polgárság közt (ideértvén tudniillik nemcsak a volt királyi, hanem a volt püspöki és szabadalmas városokat is), mely ismét a kézműi iparnak, kereskedésnek képviselője, magyarajkúak legszámosabbán vannak; mert a magyar testalkatra nézve is erős, ép, egészséges, katonának termett faj; nyílt eszű, minden más nemzetiség és vallás irányában példa nélkül türelmes; s végre szellemi műveltségre nézve is egy hazai testvér-nemzetiség sem haladja felül.

Ezen előszámlált tulajdonok közül egyikkel, másikkal más magyarországi nemzetiségek is dicselkedhetnek, de öszvevéve e tulajdonokkal csak a törzsökös magyarság birván, lelkiismeretes igazsággal elmondhatjuk, hogy a magyar szent korona területén a magyar elemnek mind anyagi, mind szellemi szempontból túlsúlya van. S ezért, ha 1000 éves hisztóriai jognem kellene is Magyarországot Magyarországnak nevezni, hanem most lennének kénytelenek ez országnak

valamely benlakó nemzetiség után nevet adni, e nevet igazságosan csak a magyar elem kölcsönözhetné.

Lássuk már most az említett tulajdonokat egyenként, névszerint pedig azt, hogy a törzsökös magyarság az ország népességének túlnyomó vagyis abszolút többségét teszi.

A népesség kiszámításában alapul vettem az 1857-ki országos öszveirást. E szerint a magyar szent korona területén következőleg állott a népesség :

Magyarországban	9.580,576	fő
Erdélyben	2.173,704	„
Horvát-s Tótországban	851,516	„
Dalmátországban	415,628	„
Katonai végvidéken	1.062,072	„
Öszvesen	14,083,496	„

Mivel pedig ugyancsak az 1857-ki országos öszveirás szerint az egész osztrák birodalom népessége, levonván belőle az elvesztett Lombardiát, 34.000,000 lelket tett, világos, hogy a magyar korona országainak népessége csaknem felét teszi az öszves birodalom népességének. Sőt ha Galiciát is, melyet Lengyelország felosztása alkalmával az uralkodó-ház a magyar korona volt jogánál fogva vett birtokba, 4.000,000 lakóival ide számítjuk : úgy a magyar koronai birto-

kok népessége a császári állam népességének többet teszi felénél.

Mi már a nemzetiséget illeti, az 1857-diki országos öszveírás nem mutatja ki egyenként a birodalomban lakó külön-nemzetiségek számát, mivel e tekintetben az 1857-ki öszveírás is nagyon hiányosnak mutatkozott, mint ezt magok a latóságok közirataikban elismerték. E hiányt tehát az egyes vallásfelekezetek névtáraiból kellett kipótolnom, mely adatokat részrehajlatlan hűséggel állítván öszve, a magyar korona területén lakó különféle nemzetiségeket ily számban találtam:

Először is az öszves 14.083,496 népességből levonandók Horvát-, Tót- s Dalmátországok népességei, mely országok a magyar koronához csak hozzákapcsolvák, de nem alárendelvék. miért is századok óta külön municipalis szerkezettel birván, itt az uralkodó nemzetiség és nyelv a horvát. Ez országok népességéhez természetesen hozzá kell adnunk a katonai végvidékek is azon részét, mely Horvát- s Tótországhoz tartoznék eredetileg, azaz 765,435 lelket, melynélfogva e hármass ország népessége 2.032,575 főre rugván, a többi magyar koronai országok népessége, melyekben 1850 előtt a magyar nyelv volt a hivatalos nyelv, 12.050,921 lelket teszen. Lássuk részletesen:

Magyarországban van	6.339,569 magyar	ajkú
	1.105,208 tót	"
	314,575 rusznyák	"
	259,664 szerb	"
	51,360 horvát	"
	30,128 vindus	"
	754,692 román	"
	725,380 német	"
Öszvesen	9.580,576 lélek	

Erdélyben	710,838 magyar	ajkú
	214,156 német	"
	1.248,710 román	"
Öszvesen	2.173,704 lélek	

A magyar katonai végvidéken, névszerint a német-bánsági, román-bánsági, illir-bánsági végzredekben s a titeli végzászlóaljban

	15,649 magyar	ajkú
	23,750 német	"
	106,355 szerb és tót	"
	150,887 román	"
Öszvesen	296,641 lélek.	

Azaz öszvesen Magyar- és Erdélyországban:

	7.066,056 magyar	ajkú
	2.154,289 román	"
	963,286 német	"

1.105,208 tót	} ajkú		
366,019 szerb		„	
314,275 rusnyák		„	1.867,290
51,360 horvát		„	
30,128 vindus		„	

Öszvesen 12.050.921 lélek.

Ebből láthatjuk, hogy a legterjedtebb nemzetiségek is, mint a román vagy szláv, egyenként véve számilag közel sem járnak a magyar ajkúakhoz; sőt 12.050,921 népesség közt 7.066,056 magyar ajkúnak, 4.984,865 nem-magyar ajkú állván szemben, világos, hogy Magyar- és Erdélyországban, hol 1850 előtt magyar volt a hivatalos nyelv, a magyar elem túlnyomó abszolút többséggel bír.

E szerint, ha az april 19-ki császári nyiltparancs értelmében azon remény, hogy a magyar országgyűlés s a vármegyék szerkezete a szükséges módosítással vissza fognak állíttatni, teljesedésbe megyen: épen nem igazságtalan, sőt nagyon természetes óhajtás, hogy hivatalos nyelvnek az fog választatni, mely a nemzet legnagyobb részének sajátja.

Igaz ugyan, hogy az augsburgi „Allgemeine Zeitung“ s ennek pártja teljességgel nem szeretné, hogy Magyarországon magyar legyen a hivatalos nyelv, mert ugymond, Magyarországon milliók vannak, kik a magyar nyelvet nem

értik, s ezekre a magyar nyelvet tolni, zsarnoki erőszak nélkül nem történhetnék meg.

Ez ellenvetés, vagy igazán szólva, izgatás, ha más oldalról jönne, s ha például Franciaországról mondatnék, nem volna oly feltűnő, de ha Magyarországon 7 millió magyarnak nyelvét 5 millió nem magyar ajkúra erőszak nélkül nem lehet ráparancsolni, ugyan mikép okadtolja ezen párt azon tüneményt, hogy az osztrák birodalomban 34,000,000 népesség közt 7 millió németnek nyelvét kellett 27 millió nem németnek közügyekben használni?

Melyik részen van itt a nagyobb aránytalanság?

A magyar elemnek tehát absolut többsége van a magyar szent korona területén, s e túlsúly még avval is nevededik, hogy a törzsökös magyarság egy zárt tömeget képez, mely nem oszlik el egymást alig értő alfajokra, s nálunk a székelyek, kunok, palóczok, gőcseiek, ormándiak s a többi magyarok dialectust tekintve nagyon keveset különböznek, úgy hogy a csalóközi magyar minden akadály nélkül megérti a tőle 100 mérföldre lakó székelyt; az írásnyelv pedig mindenütt egyforma.

Ellenben a magyar korona országaiban lakó kisebb testvérnemzetiségek már élesebben elválaszthatnak a különböző dialectusok által. Pél-

dául a németeknél a szászok, a nyitra és vasmegyei krikehájok, a sopron és vasmegyei hienczek beszédközben csak nagy nehezen érthetik meg egymást. S a magyar koronához kapcsolt Horvát-, Tót- és Dalmátországok kivételével, a fennmaradt 1,867,290 szláv nemzetiség egymástól tetemesen különböző fajokra oszlik el, például tótokra, szerbekre, rusznyákokra, horvátokra, vindusokra, kiknél nemcsak számos egymástól eltérő tájbeszédnek divatoznak, hanem részben az írásnyelv is különbözik, sőt ugyanegy faj írásmodjában egyik cyrill, másik deák betűkkel él. Innen az igazságügyi miniszter, legközelebbi rendeletében, mely a törvénykezésben a különféle nyelvek használatát szabályozza, kénytelen volt meghagyni, hogy a rusznyák nyelven beadott folyamodványokban, végzéseiben nem cyrill, hanem deák betűk használtassanak.

A magyar elemnek a számi többségen kívül nagy túlsúlyt ad az is, hogy a földbirtokok nagyobbára, azaz $\frac{3}{4}$ részben a törzökös magyarság kezén van.

Igy Magyarországon s a hozzá kapcsolt tartományokban Erdélyen kívül használható föld van 39,749,336 hold, holdját 1600 □ ölével számítván. E mennyiségből a volt urbéresek 250,000 állomány után birnak 12,500,000, a szabad ke-
rületek, királyi és szabadalmas városok polgárai

2,450.000, a végvidéki katonák 5.057,560 holdat, a többit pedig, ugy mint közel 20.000,000 holdat, a nemesség allodialis tulajdonul bírja.

Ugyde a nemesség, tekintet nélkül arra hogy birtokos-e vagy nem, általjában túlnyomó részben magyar ajkú, mert 1840-ben magyar ajku nemes 464.703, szláv 58000, román és német 21666 találtatott. Azonban a birtokos nemesség még nagyobb arányban magyar ajku. Így legközelebb a vármegyékben a 100 holdon felüli birtokosokat névszerint öszvegyűjtögetvén, bár még egészen készen nem vagyok, de nagy hihetőséggel a 100 holdon felüli birtokosok számát 12 000-re becstülhetem, kik közt 500 sincs, ki nem magyar ajkú volna. Ennélfogva a nemesi allodialis fekvő birtokok legalább $\frac{3}{10}$ részben magyar ajkuak által biratnak.

Lássuk már most a volt urbéresek arányát. A 250.000 állományból magyar ajkúakra 148.500 esik, s így az urbériségnek $\frac{3}{5}$ része. Pedig az arány jóval feljebb rug, ha meggondoljuk, hogy a magyar ajkuak által birt urbéri állományok általjában nagyobb kiterjedéstűek, mert a magyar vidékeken föld sok, munkás kéz pedig kevés lévén, az állományok illetősége pazarul adatott ki. Csak tekintsünk Csongrád, Békés, Csanád vármegyékre, a komáromi s esztergomi rendezetlen érseki állományokra, Czeglédre stb., tüstént kiviláglik, hogy a birtok-

arány a magyar ajku volt urbéresekre még kedvezőbb, mint fentebb számmal kitettük.

Ellenben a végvidéki katonai földbirtokokból csak kevés van magyar kézen, miután magyar ajkú végőrök csupán a német-bánáti végvezredben laknak.

Hanem a szabad kerületek és szabad királyi s kiváltságos városok földterületei ismét nagyobb részben magyar ajkuak kezén vannak; mert a Jász-Kun kerületek, Hajduvárosok egészen magyarok, a királyi és kiváltságos városok közt is épen a magyar ajkuak birnak legnagyobb földterülettel, mint Debreczen, Szeged, Szabadka, Kecskemét, Nagy-Kőrös, sat.

Mindent összevevén tehát, bizvást elmondhatjuk, hogy a magyarországi fekvő birtok $\frac{3}{4}$ része magyar ajkuak kezén van. És ez nagy súlyt és fontozságot ad a magyar elemnek. Ugyanis Magyarország földmivelő ország lévén, itt nem a gyár s kézműiparban, hanem a földmivelésben fekszik a fő erő. Itt a földmivelés forrása a vagyono sság értelmiség szül, tehát közvetve az értelmiségnek is.

S ha igaz az, hogy rendesen a föld, mivel ez egyik országból a másikba nem oly könnyen átköltöztethető, mint például a kereskedésbe fektetett pénz, avagy mesterség — a birtokosban is magasabb fokozatu hazaszeretetet fejt ki: már csak

e körülmény kimondhatatlan súlyt kölcsönöz a magyar elemnek, mely a magyar föld $\frac{3}{4}$ részét sajátul bírván, akarja vagy nem akarja, a „Szózat” szerint itt neki élni s halni kell.

Azonban a kereskedést, gyár- s kézműipart képviselő szabad királyi, püspöki s kiváltságos városok lakosai közt is számosabbak a magyar ajkuak mint a nem-magyarok. S ezért ha az idegen ajkuak közt egyes gazdagabb kereskedők s iparosok találtak is, de mindent összevéve a magyar iparúzők számosabbak lévén, nehéz meghatározni, hogy vagyontömegre nézve a túlsúly melyik részre hajlik.

A magyar elem túlsúlyára nézve többek közt azt is előhoztuk, hogy a magyar erős, ép, egészséges, katonának termett faj.

Minden államlakosnak kötelessége lévén a hazát fegyverrel is védeni, nem kis fontosságú dolog azt megvizsgálni, hogy melyik népfaj az, mely testi alkatánál fogva katonai kötelességének is legjobban megfelelhet. És itt ismét önkénytelenül a törzsökös magyarság túlsúlyára bukkanunk.

Glatter orvostanár ur Pest-Pilis megyében 1857-ben a katonaillesítés eredményét járássok szerint összeállítván, kisült, hogy a budai szolgabirói járásban, melyet jobbára németek laknak, 480 kiállított ifjú közt csak 69 találtak

katonaalkalmasnak, holott a tiszta magyaroktól lakott nagykátai járásban már 293 ifju közt 61 katonaképes szemeltetett ki. Ugyancsak Glatter ur megjegyzi, hogy a németifjak többnyire csámpás lábuak, duzzadt nyakuak, de magaságra nézve szálasabbak voltak a magyaroknál s szlávoknál. Legkevesebb katonaalkalmas találtatott a zsidók s aztán a szlávok és németek közt. Ellenben a buzakenyérrel élő községek aránylag legtöbb katonát állítottak, s így kétségenkívüli dolog az, hogy az ország termékenyebb részén lakó s buzakenyérrel élő magyarság aránylag legtöbb katonát állit fegyver alá.

És ez természetes, mert a törzsökös magyar, még a köznép is tápláló eledellekkel él; bort és nem pálinkát iszik, mely valóságos mérreg. Az orvosok épen az elhatalmazott pálinkaitalnak tulajdonitják azt, hogy a különben erős és edzett szláv és román népek közt aránytalanul sok nyomorék és beteges találtatik.

De a magyar katonában az erőteljes testalkat egyszersmind sok erélylyel, lelkesedéssel és világhírű vitézséggel párosul. És én nem emlékszem oly német könyvre, vagy hirlapra, melyben a magyar vitézség ki nem emeltetett volna. Csupán ezelőtt 14 évvel olvastam valami Grosz Hoffinger nevű osztrák író munkájában azon aljas rágalmat, miszerint a magyarok oly érték-

nélküli katonák, hogy ütközetben a magyar ezredek háta mögött német ezredeknek kell állani, hogy az ellenség elől meg ne szaladjanak. Erre én mindjárt feleltem a Wildner-féle röpiratomban. Megmutattam, hogy a történet minden lapja fényesen meghazudtolja szemérmetlen állítását; idéztem az ausztriai birodalom seregei által vitt ütközetekről hivatalos jelentéseket, melyekből kitűnik, hogy a győzelemmel koszorúzott ütközeteket, főleg éppen a magyar ezredek vitézsége döntötte el; előhoztam a marengoi csatát 1800-ban, melyet a 3-ik számú magyar huszárezred, Napoleon consularis testőrségét keresztül-törvén, már megnyert, midőn azt M e l a s tábornok túlbizakodott hanyagsága ismét elveszté. Felemlítém a caldieroi győzelmes harczot 1805-ben, melyet 5 magyar gránátos zászlóalys a 32-ik számú magyar gyalogezred döntö el. Felhoztam az európai nemzetek lipcsei ütközetét 1813-ban, s ebben az osztrák hadsereg harcrendjét, melyben testőrségi sereg hiányában 8 magyar gyalogezred képezte a tartalékot. S midőn a „Spectateur Militaire“ című francia hivatalos katonai folyóirat hosszasan előszámlálá a 32-ik számú francia gyalogezred számtalan vitéz tetteit, s az európai hadseregeket felhivá, hogy soraikból hasonló ezredet állítsanak elő: az osztrák „Militär-Zeitung,“ melynek szerkesztője bizony nem magyar

volt, a magasztaltfrancia vitézezred párjául épen a 8-ik számú magyar huszárezredet állítá fel.

A magyar elem túlsúlyát nagyon emeli az is, hogy minden idegen nemzetiség s vallás irányában példa nélküli türelmes, s azért a vele együtt lakó különféle nemzetiségek önkénytelenül simulnak hozzá, s rokonszenvéket birja.

Nem szólok azon üldözésekről, melyeket Orosz-, Angol-, Francia-, Spanyolországokban az uralkodó nemzetektől idegen nemzetiségek szenvedni kénytelenítették. Csak Németországot veszem fel, melynek némely fiai úgy hánykolódnak, mintha nálok találtatott volna fel a különféle nemzetiségek közt az egyenjogúság. Közönségesen tudva van, hogy Németország egész éjszaki részét a kereszténység első századaiban szláv népek lakták. De ha a német krónikákat forgatjuk, borzalom nélkül nem olvashatni, mily véres üldözésekkel s mesterséges fogásokkal kínoztattak ezen népek, csak hogy a német nyelvet felvegyék, mit ha teljesíteni nem akarának, el kellett hazájukat hagyni. A horvát nemzet is hasonló sanyargatások következtében huzódott lejjebb dél felé, s foglalta el azon földet, melyet maiglan háborítlanul bir.

Mindezek nem történtek a magyar szent korona területén. A magyar nemzet Ázsiából

kijövéu s mostani hazáját elfoglalván, az itt talált idegen ajku népeket nyelvök használatában sohasem háboritá; erőszakkal nyelvére nem téríté; később a Németországból bevándorolt németeknek nemcsak nyelvük használatát meghagyá, hanem ezenkívül oly szép kiváltságokkal s szabad-levelekkel halmozá el, hogy immár a magyarság nagyobb része roszbab polgári helyzetben vala, mint a bevándorolt német elem. Királyaink a magyar nemességet, melylyel legszebb polgári jogok valának kapcsolatban, nemzetiségrei tekintet nélkül osztogatták az érdemeseknek, s maig is egész zárt vidékek vannak, például Máramarosban s Bihar vármegyében a Báródságon, melyek lakosai magyar nemesek ugyan, de azért román ajkuak, s külön-nemzetiségük dacára magyar testvéreikkel a haza közös érdekeiért élni s halni készek.

Általjában a magyar a különféle nemzetiségek közti egyenjogúságot gyakorlatban megtartá, míg azt némely német irók csak a papiroson emlegetik. Hiszen csak a napokban az „Allgemeine Zeitung“-nak egyik tudós berlini levelezője *) nem átalotta pintyökének csúfolni azon

*) Jul. 30-ki számában e sorok olvashatók: Nur Gimpeln kann es einfallen zu glauben, dass die Ungarn und Polen, wenn wir ihre Nationalitäten herstellten, nicht feindlich und raubgierig gegen uns auftraten.

németet, ki azt hiszi, hogy a magyar és lengyel nemzetiségeknek teljes visszaállítása a német elemre nézve nem lenne káros.

Sőt a magyar csaknem túlságosan figyelmeztet a méltányosságra és kiméletre, annyira, hogy a különféle nemzetiségekrei tekintetből a közügyeket deák nyelven századokig vitte, s csak az újabb időkben kezdé lassan és fokenként országgyűléseken s megyegyűléseken a deák nyelv helyébe saját nyelvét helyezni, miután észrevette, hogy a latin nyelv használata által csak saját nyelvét hanyagolja el, s milliókat megfoszt a hivatalos nyelv érthetésétől, anélkül hogy e túlzott méltányosságból az idegen nemzetiségekre valami haszon háromlanék.

A magyarnak e nemes méltányossága okozta azt, hogy a vele egy hazában élő más nemzetiségek önként és örömmel elfogadják nyelvét. Ennek tulajdoníthatjuk azon sajátságos tüneményt, hogy például az ágostai vallásnak, kiknek túlnyomó része nem magyar ajku, nagyobb tanodákban tanítási nyelvtől a magyart fogadták el. Pedig ezt nem parancsolta nekik magyar országgyűlés, s a protestans vallás autonomiájánál fogva nem is parancsolhatta. E testvéri méltányosság következménye az, mit a legközelebbi hírlapokban olvastunk, hogy Máramaros vármegyében a román ajkaak 16550 név aláírásával folyamodványt

intézték az igazságügyi minisztériumhoz, hogy nálok a telekkönyvek magyarul vitessenek, miután ők román ajkuak ugyan, de buzgó magyarok, s a magyar nyelven szívesen látják vitetni a köztgyeeket. Hasonlóul nyilatkoztak a máramarosi ruthenok, s a nagyobbára tót ajkú trencsénmegyei földbirtokosok is.

Emnélfogva sohase csalódott jobban az „Allgemeine Zeitung“ (pedig ez gyakran megtörténik rajta), mint midőn azt jövendőlé, miszerint az igazságügyi minisztériumnak azon rendeletét, mely törvénykezési tárgyokban a magyarországi nemzetiségeknek nyelvük használatát megengedi — a magyarság nagyon rossz néven veendi. Sőt inkább sehohsem üdvözöltetett e rendelet nagyobb őszinteséggei, mint a magyar körökben. Mert kezdetét gyanítják azon korszaknak, melyben mind a nemzetiség, mind a vallás kérdésében, mind a törvény előtt az egyenjogúság nem jogtalanságbani egyformaságot, hanem jogokbani egyenlőséget jelentend.

De a magyar hogy is vehetné rossz néven az idézett igazságügyi ministerialis rendeletet. Hiszen a magyar mindenképen municipalis jogait ohajtja vissza. E municipalis jogoknál fogva pedig ugy sem lehet rá parancsolni egy községre, megyére, vallásfelekezetre sem, hogy saját körében minő nyelven kívánja vinni köztgyeieit.

Hanem arról meg van győződve, hogy a nyelv használata közügyekben szabadra hagyatván, a nem magyar ajkuak nagy többsége önkényt s minden erőltetés nélkül a magyar nyelvet fogadandja el.

Inkább tehát a buzgó németek félnek e miniszteri rendeletről, aggodalmasan előrelátván a német nyelvnek szűkebb körbe való szoríttatását. Legalább a bécsi „Presse“ ujságnak egyik pozsonyi levelezője már is kárörömmel s kancsal szemekkel jövendőli, hogy e rendelet nem leend kivihető, mert az egész Magyarországon nincs 13 hivatalnok, ki ruthen vagy román nyelven tárgyalni s végzést hozni tudna. Beszép is volna, ha a híresztelt nyelv-egyenjoguság hajótörést szenvedne azon — mert a hivatalnokok nem tudják a népek nyelvét! De hát minő nyelvet tudnak? S ha e miniszteri rendelet a fentebbi ok miatt csakugyan ad acta tétetnék, be hosszas és épületes dictiót tartana az „Allgemeine Zeitung“ a felett, hogy Magyarországon a nyelv-egyenjogúságot már megkisértette a kormány, de nem lehet kivinni, mert a magyar, román, ruthen saját nyelvét nem tudja.

A milyen békesen megfér a magyar más ajku hontársaival, épen oly keresztényi szeretettel és türelemmel viseltetik ő idegen vallásuak irányában is. Nem tagadhatjuk ugyan, hogy a

setétebb századokban nálunk is történtek sajnálandó vallásbeli üldözések. De melyik európai országban nem történtek ilyenek? Különbség köztünk s más nemzetek közt csak az, hogy mi siciliai estvékre, s nantesi edictumokra Magyarországon nem emlékezünk. S a mi sanyargatás történt nálunk, az is főleg spanyol, belga, olasz, német katonáknak, hadvezéreknek s papoknak felrovandó. Az is különbség köztünk, hogy a magyar katolikus s protestáns már régen visszatért a Megváltónk által parancsolt keresztényi kölcsönös szeretetre; nálunk már régi törvények egyenlő szabad vallásgyakorlatot engednek a katolikusnak úgy mint a protestánsnak vagy görög hitűnek, míg Olasz-, Spanyol- s Németország egynémely tartományában protestánsnak lakni maig sem szabad, vagy legalább polgári jogokkal nem élhet, s megfordítva Svédországban a katolikus játsza ezen alárendelt szerepet.

És e szép keresztényi türelmet a túlnyomó katolikusok clerusának köszönhetjük, mely nevédekait a legjelesebb fiatalokból választván, felvilágosodottságra, tudományra. keresztényi szeretetre nézve Európának összes clerusa közt mintapéldányul szolgálhat. Nálunk a szó teljes értelmében tisztelendő katolikus papság úgy mint a világiak mindig pártolták protestáns testvéreiket, ha ezeknek törvényes jogai veszélyben forogtak.

Az 1791-ki hires országgyűlésen, mely a 26-ik törvényczikkben a magyar protestánsoknak békekötéseken alapuló szabadságait ujabban megerősíté, a protestáns követek és mágnások szószólói nyilvánosan megköszönték az akkori hercegprímásnak, Batthyáynak, s a kath. főpapságnak a vallás ügyében történt vitatkozásoknál kitüntetett loyálisát. S később egész az ujabb időkig, országgyűléseken a protestánsok sérelmei tárgyalása közben a protestáns követek mélyen hallgattak — mert jogaik mellett a katholikus követek voltak az előharcosok. Melyik európai országban van erre példa?

Minap olvastam a hirlapokban, hogy Ausztria, Tirol, Krajna s Cseh országokban, több helyen, ha egy protestáns meghal, hol saját egyházuk nincs, más távoli protestáns községbe vitetik eltemetés végett, helyben a közönséges kath. temetőben hely nem adatik, vagy csak oda azon külön elrekesztett helyen adnak szállást, hová különben az öngyilkosokat szokták temetni. Közös temetőt az ausztriai német tartományokban egyet sem tudok. Ellenben Magyarország fővárosában Pesten katholikusok, protestánsok, görög hitűek már rég időktől fogva valamint életben testvériesen együtt éltek, ugy haláluk után is egy temetőben békésen egymás mellett alusznak az örök álmot.

Még az osztrák főhadiparancsnokság legujabbi rendeletében is, mely a nem-katholikus katonák eltemetését szabályozza, az ily nem-katholikus halottak a közönséges temetőnek sövénynyel elválasztott különszakaszában eltakarítandók. s protestáns halotti beszédeket tartani, protestáns énekeket hangoztatni, sem a katonai kórházakban, sem a temetőkben meg nem engedtetik, valamint protestáns halottak felett a kath. templomok harangjainak megszólalni tilos.

Általában különös az, hogy a magát igen műveltnek tartó nagy Németországban, melynek felét protestánsok lakják, kik dicsekesznek avval, hogy a protestantismus bölcsője az ő hazájukban van: sem a keresztényi vallástürelem, sem a protestáns vallásszabadság nincs úgy kifejlődve, mint a műveletlennek gúnyolt Magyarországon. S midőn ez utóbbi országban a protestantismus szelleméhez illő tiszta presbyteri rendszer uralkodik: akkor a protestantismus hazájában Németországban a consistorialis rendszer tütötte fel tanyáját. S innen magyarázhatjuk meg azon feltűnő eseményt, hogy midőn tavaly a szeptember 2-iki nyíltparancsban a magyarországi protestánsok egyházügyi szabályoztattak. csaknem az összes német sajtó dicsérőleg nyilatkozott a császári patens felett, mely példás szabadelvűséggel szabályozá a magyar protestánsok

ügyét — pedig ez utóbbiak oly sérelmesnek találák ezt, hogy $\frac{9}{10}$ része a magyar protestáns egyházaknak el nem fogadá, hanem ennek visszavételeért ismételve és újabban folyamodott a trón zsámolyához, miglen ő Felsége törvényszeretből septemberi nyíltparancsát visszavonni kegyeskedett.

De a keresztényi józan türelemre is, mely a különféle keresztény felekezetek közt uralkodik, száz meg száz szép példát hordhatnánk fel Magyarországon. Itt a katolikus földesurak alapítványokat tettek a protestáns egyházak s iskolák felvirágoztatására; s megfordítva új kath. templomok építésére protestánsok pénzt adakoztak, épületi anyagokat vittek, stb. S legközelebb az erdélyi lapok dicsekedve említik, hogy a székelyföldön Zabolán a katolikus egyház felépítéséhez a helybeli reformátusok több áldozattal járultak mint más kath. keresztény hívek.

Sőt az izraelitákkal is békében meglakik a magyar, legyen az katolikus vagy protestáns. Csak a napokban szólalt fel a debreceni főrabbi minden hazai lapban, hogy Szabolcs megyében Gyulajon épen a református és görögkatolikus papok voltak a főtényezőök egy izraelita imaház felépítésében, köszönő nyilatkozatához hozzátevéen azt, hogy hasonló eset még Magyarországon sem fordult elő, hol pedig az izraeliták soha

sem szenvedtek oly üldözéseket mint más európai országokban. Az utóbbi igaz, de azt nem tudta a főrabbi ur, hogy hasonló eset már máskor is adta magát elő, mert tudtomra Balaton-Füreden is a reformátusok maguknak új templomot építvén, régi templomukat az izraelitáknak ajándékozták.

Ily nép, mely így cselekszik, csakugyan nem lehet műveletlen, s azért alaposan állíthatám én azt, hogy a magyar elem túlsúlya a magyar szent korona területén az által is nő, mert műveltségi tekintetben egy vele élő más nemzetiség sem mulja felül.

Ennek bebizonyítására elég legyen azt felhoznom, hogy a műveltségben előhaladt nemesség $\frac{8}{10}$ részben magyar ajku; hogy a volt urbéresek is vagyonosok levén, jó népiskolákat tartathatnak és tartanak; hogy a magyar literatura mindenik közt legerősebb, mert ötévi közép számmal Magyarországon 745 kisebb nagyobb nyomtatott munka jelenvén meg, ebből 613 magyar nyelven adatik ki.

A mondottak után kétségen kívüli tény, hogy a magyar elem a magyar szent korona területén mind anyagi, mind szellemi szempontból véve nagy túlsúllyal bír. De mi ezt nem azért

kivántuk statistikai számokkal megmutatni, mint-ha a magyar nyelvet szeretnénk a többi testvér-nemzetiségekre erőszakolni, kikkel minden áron békében s testvéri szeretetben élni főtörekvésünk. Épen nem. Csak az „Allgemeine Zeitung“ pártjának akartuk a statistikából megmutatni, hogy azon magyar elem, melyet ők megsemmisíteni s a német nemzet közvéleménye előtt örökös gyanúsításaik s piszkolódásaik következtében lealacsonyítani törekszenek, a magyar szent korona területén döntő túlsúlylyal bir. Melynél fogva, ha sikerülne is a magyar koronaországokban lakó testvér-nemzetiségeket egymás ellen felbujtani, mit azonban bizván az illető népek józanságában s tapasztalaton alapuló okulásában, teljességgel nem hiszek : örökké sajnálható pusztításokra s vérontásokra adhatna ugyan okot, de azért az „Allgemeine Zeitung“ pártja célt még sem érne, hanem Magyarország jövődjét mindig a magyar elem sorsa döntendi el.

A magyar elem túlsúlyától a magyarországi nem-magyar ajku nemzetiségek mitsem félhetnek. Mert Magyarország százados törvényei, azaz a municipalis rendszer alapján, a különféle nemzetiségek mindent megnyertek, mit csak nemzetiségük fentartására, fejlesztésére s virágzására kívánhatnak.

Némely lapok ugyan, mint az augsburgi „All-

gemeine Zeitung“, az „Oesterreichische Zeitung“, az „Ost-Deutsche Post“ a „Presse“ a birodalmi tanács kebelében származott valami M e m o r a n d u m ról beszélnek. Mi nem tudjuk, hogy van-e ilyen vagy nincs s azért ehhez hozzá sem szólunk, hanem azon vádakat, melyeket a mondott lapok vita alkalmával a magyar nemzet ellen emelnek, hallgatással nem mellőzhetjük.

Egyik azért nem ohajtja, hogy a magyar korona országainak autonómiája visszaállíttassék, mert így ugymond a birodalom egysége forogna veszélyben: a birodalom egyes országai laza összeköttetésbe jövén a központhoz, ezáltal ereje és európai hatalma a külföld irányában csonkittatnék; belül pedig a birodalom lakosainak anyagi és szellemi jóllétét nem lehetne egy közös irányban kifejteni.

Ez okoskodást a háromszázados történet fényesen megczáfolja, annyira, hogy a birodalomra háromolható károk épen akkor állottak elő, midőn a jogalaptól eltérve az egyes országok autonómiája megszorított s helyébe a merev centralisatio kísértetett meg. A magyar korona országai már 3 század óta csupán az uralkodó személye által állottak összeköttetésben a többi ausztriai örökös tartományokkal. És ily személyes unio alatt nemhogy a birodalom egysége felbomlott volna, hanem inkább a legnehezebb

viharokat küzdelemmel ugyan s néha változó szerencsével, de elvégre mindig diadalmasan legyőzte. Ily személyes unio mellett a törökök kiűzettek az országból; a spanyol örökösödési harcz szerencsésen végeztetett be; Mária Theresia alatt a habsburg-lotharingiai ház örökségét a porosz, francia s bajor szövetségek sem változtathatták meg; s I. Napoleon lángesze, mely egész Európát elnyomással fenyegeté, a császári birodalmat is egy időre kritikus helyzetbe hozá, véres háborukba keveré; de a birodalomban lakó, s csupán az uralkodóház által egyestilt nemzetek nem csüggedve újabb harcra keltek, s egyesülve Európa más nemzeteivel mégis megbuktaták azon Napoleont, ki centralisatióban kereste az üdvöt, mely őt mind a külföld mind saját nemzete előtt gyűlöletessé tevé. S a magyar korona országainak sértetlenül fenntartott önkormányzata okozta azon tüneményt, hogy 1809-ben I. Napoleonnak a magyar nemzethez intézett s zendülésre felhívó kiáltványa akkor is nyom nélkül enyészett el, midőn az ellenséges seregek már Bécsset is megszállották s az ország belsejébe Győrig nyomultak. — Igen, mert akkor a hatalomnak minden szála nem Bécsben volt központosítva, hanem önkormányzati joguknál fogva minden vármegye, sőt minden község szűk köréhez képest tanácskozhatott és végezhetett a közhaza

javáról. 1809-ben tehát az ország önkormányzata mentette meg a birodalmat a feloszlástól; ellenben 1814-ben a szövetséges európai seregek Párist elfoglalván, a merev centralisatióra fektetett Franciaország elbukott.

Az „Ost-Deutsche“ bécsi lap, mely eddig a merev centralisatio mellett küzdött, ugy látszik véleményét kissé módosította 220-ik számában. Már nem alapítja többé a kormány viszonyát Magyarországhoz hódítási jogra, mi valóban veszedelmes kétélű fegyver is volna, hanem e helyett így nyilatkozik: Bachnak öszpontosítási eszméje merő chimaera volt; s ha évek folytán, minden kiegyenlítő javaslatot, minden eszmét, mely az akkori miniszteri nézet körén kívül feküdt, vas szigorral el nem nyomtak volna, ma nem állanánk a veszedelmes idők közepette — az államegység alapjai fölött tanácskozásban.“

„Magyarország históriai és sajtószertű jogosultságu ország. Ezt tagadni vagy félreismerni a legnagyobb politikai bűnök közé tartoznék. A mi felett vitatkozni lehet és kell, az ezen igényeknek a mértéke. Itt elválnak az utak, itt elválik az eljárás. Magyarország képviselői a birodalmi tanácsban mindenek előtt Magyarországra, mint egy testre s annak jogaira s igényeire gondolnak. — Mi többiek először is az összes állam viszonyaira gondolunk, s csak azu-

tán Magyarországra. — Minden szabadelmű, becsületes, nem szűkkeblű tekintetektől vezérlett ember örömet fogja Magyarországnak a szabadság, önállás és önkormányzat gazdag és nagy mértékét hagyni, ha Magyarország nemzeti egoizmusában nemcsak magára gondolna, legyen bár a többiből s az egészből a mi akar.“

„Mi azt hisszük, a pillanat, melynek a birodalmi tanács elébe megy, a kölcsönös értesülésre alkalmas lenne, ha minden oldalról jóakaratot hoznának magukkal. Gróf Szécheny Memoranduma, b. Eötvös iratához hasonlóan, választó-vonalat húz a birodalom s Magyarország ügyei közt, azon dolgok közt, mik a központhoz, és azok közt, mik az országhoz tartoznak illetékesen.“

„Elvben mi e felosztással teljesen egyetértünk. De ha a tények gyakorlati megállapításához fogunk, akkor véleményünk szerint első vonalban azon kérdésekkel kell kezdenünk, mik az összes államot illetik, s csak azután menni át a nemzeti egyéniségek és historiai országtestek jogaira. Más szóval: a kiinduló pontnak az egésznek kell lenni. Előbb meg kell állapítani: mi kell Austriának mint államtestnek egységi összefüggésére, hogy mint állam, és pedig hatalmas állam fenmaradhasson és fejlődhessék. Ha annak lényeges foglalatjáról, mik a közös érdekek, tisztába jöttek; ha megállapították, mily formákban

nyerik e közös érdekek megóvásukat és képviselőket: akkor bizonyosak vagyunk, az országgyűlések autonómiáját, a megyei szerkezetet s egyáltalában a belső önkormányzatot illető kérdések végtelenül kevesebb nehézségre akadnak, mint eddig, sőt minden szabadelmű ember gyámoltságára számolhatnak, kik eddig a külön törekvéseket bizalmatlansággal tekintették.“

„Egyik alapja volt az eddigi magyar államviszonynak, hogy az összes monarchiára néző vonatkozásai nem voltak elvileg elrendezve. Csehország, Galicia királya egyszersmind Magyarország királya is volt. Az összes monarchia, az ausztriai császárság olyas valami volt, mi a magyar alkotmánynak elméletileg nem létezett, de gyakorlatilag megvolt. Ezen ellentét, egy valódi tény s egy elméleti fictio közt sok bajt idézett elő. Most, midőn az országgyűlések újra rendezendők, ezen viszonyokat szintén tekintetbe kell venni, miután hasonlóan történetiekké váltak; s hogy Magyarország, akármily autonómiával szerveztessék, az összállamhoz tartozik, nem csak gyakorlatilag, mi magából értetődik, hanem elvileg is, mit Magyarország alkotmánya eddig ignorált.

„A korábbi viszonyoknak nem kevesebb baja volt az, hogy a birodalom egyik része más szervezettel birt. mint a másik. Magyarország

alkotmányos, parlamentáris formákkal szervezett birodalom volt; a másik résznek semmiféle autonómiaja vagy önkormányzása nem volt. A Lajtán túl tehát a bizalmatlanság mindig ébren volt a korona minden lépése irányában, az ellenzék-nél mindig készen állott a felriadás, hogy az ország intézményei megtámadtának, s a többi koronaország kormányrendszerébe öltöztetik. Hát ismét előálljon ezen dualismus? Nem. Ha a magyar program szószólói oly jóakarattal vannak az egész, mint hazájuk iránt, akkor nekik az ország központján az államjogi rend homogeneitására kell törekedni, s ha azon intézmények kifejlesztését, melyek a birodalmi tanács föllállítása által megindultak, épen úgy szívükön viselik mint mi: szükséges, hogy Magyarország szervezete, az összes birodalom szervezetét nyerve alapul.“

Az „Ost-Deutsche-Post“ érdemes szerkesztőjének most idézett értekezésére csak azt válaszolhatjuk, hogy javaslata nyomán sohasem lesz elérve a cél, tudniillik Magyarország megnyugtatása, s ezáltal az összes birodalom erejének és hatalmának megszilárdítása. És miért? Egyszerűen azon okból, mert ő kiindulási pontul a birodalmi tanács által egy még nem létező új államjog szerkesztését ohajtja, ellenben a birodalmi tanács magyar tagjai csak fenlevő jogalapra támaszkodhatnak.

S ha az „Ost-Deutsche-Post“ szerkesztője jó hiszemmel azt állítja, hogy a bécsi birodalmi tanács Magyarországot illetőleg egy új államjogot javasolhat ő Főlségének, e botlását csak annak tulajdonítjuk, mert nem ismerte az 1791: 12-dik sarkalatos törvényt, mely a századok óta gyakorlott jogokat újra megerősíti.

Ellenben a birodalmi tanács magyar tagjai szívesen közreműködnek az ausztriai örökös tartományok képviselőivel, hogy az apr. 19-ki császári nyíltparancsban megígért autonómiája vagy önkormányzata a mondott tartományok országgyűléseinek, megyéinek és községeinek mielőbb s legnagyobb kiterjedésben életbe lépjen. Mert csakugyan jól mondja azt az „Ost-Deutsche-Post“ hogy 1850 előtt sok bajt szült az, hogy a Lajtán innen más kormányzási rendszer uralkodott mint a Lajtán túl. S hogy a magyar nemzet képviselőiben gyakran bizalmatlanság költetett fel, s aggodalom az iránt, hogy a magyar alkotmányt némelyek az ausztriai örökös tartományok rendszeréhez szeretnék nyirbálni, szintén igaz, mert hasonló kísérletek csakugyan tétettek és nem egy ízben.

Az ausztriai örökös tartományok autonómiáját a birodalmi tanács könnyebben meghatározhatja, miután gyakorlati élő jogok itt nem állanak utban, s úgy szólván „tabula rasa“-ra

lehet építeni. S a magyarok nemhogy egoisták lennének azt akadályozni, sőt a municipalis rendszernek komoly életbe-léptetését teljes erőből elősegítendik; mert meg vannak győződve, hogy ezáltal a magyar alkotmány is sok megtámadástól óvatik meg; bizonyosan hiszszük, hogy ha egyszer az autonomia vagyis municipalis rendszer az ausztriai örökös tartományok ország- és megyegyűlésein, s a községekben behozva leendő, ennek még azok is buzgó barátjai lesznek, kik jelenleg legnagyobb ellenségei, s csak a centralisatióban keresik a monarchia üdvét.

Centralisatio és bureaucratia mellett lehet parlament, de ezek csak bádgyadt védbástyái lesznek a valódi polgári szabadságnak, mint ezt Francia- és Poroszország példáiból világosan láthatjuk.

Municipális rendszer az, mely az egyes állampolgárok anyagi és szellemi kifejlődését, az egyes országok jóllétét s az összes monarchia hatalmát rendíthetetlen alapra fekteti. Ez az, mely az egyes polgárokbán jogérzelmet, s a külföldiekben bizalmat kelt föl. S ha valami az ausztriai birodalom finansialis állapotját megjavítni képes, az egyedül municipalis rendszer, mely jóllétet és megelégedést, olcsó belkormányzatot, külföldön bizalmat s így hitelt eszközöl.

Ugyan a fenemlített bécsi nagy politikai lapok, mint a „Presse,“ „Österreichische Zeitung,“ „Ost-Deutsche Post,“ a bécsi birodalmi tanács 21 tagu választmányának többségét, mely szerintök a magyarok historiai jogainak életbelépését óhajtja, magyar, aristokrata és clericalis pártnak kereszteli, csakhogy e többséget Németország közvéleménye előtt rosz hitelbe hozza; azt akarván e gyanusítás által megmutatni, hogy ha a többség óhajtása életbe lépend, ugy nemsokára az ausztriai örökös tartományokban is starosták és mágnások fognak garázdálkodni; a feudalismus halottaiból ismét feltámad; s az ultramontánok sötét szelleme minden szellemet lenyűgözend.

E lapok magukat a német párt képviselőitől adják ki; de helyesen kérdi erre a bécsi „Neueste Nachrichten“ című szintén politikai lap, hogy ki hatalmazia fel őket a német párt képviselőtére? mert ha ez így volna, valóban szégyenleni kellene, hogy a német párt okokból kifogván, gyanusításokhoz folyamodik.

Mi pedig erre azt jegyezzük meg, hogy ha e lapok csakugyan a német pártot képviselik, ugy mi nem sajnálkozhatunk eléggé, hogy Németországban a német párt előtt az aristocra-

ták és a tisztelendő clerus oly rossz hirben állanak. Talán a „Kreuzzeitung“ és a bécsi „Volksfreund“ működései idegenítették el őt e tisztos néposztályoktól? Meglehet, de nálunk magyaroknál Kreuzzeitung s Volksfreund-hoz hasonló hirlapok nem léteznek. Nálunk az aristokraták, kevés kivétellel (de hol nem akad ilyen?) a szó nemes értelmében a jók jobbjai. Mi magyarok legtöbb nemzeti intézeteinket, főleg s túlnyomó részben aristokratáink hazafiságának s bőkezűségének tulajdoníthatjuk. Nálunk az aristokraták nemhogy a szabadság és törvényesség ellen keresztshadat soha nem izentek, sőt az alkotmány veszélyeztetése idején a védelemben mindig előharcosok voltak. Nálunk a csupán aristokratákból álló országgyűlés (hiszen a királyi városok csak egy szavazattal bírtak) még 1848-ban a feudalismus láncait önként, minden külső erőszak nélkül összetörte s jobbágyokat szabad akaratjokból szabad állampolgárokká tette. Oly tett, melyhez hasonlót Európa más országaiban hiába keresünk! Nálunk a nemesekből álló országgyűlés még 1848 előtt a törvény előtti egyenlőséget, a különféle vallások teljes szabadságát fokként előkészítette, s hogy teljesen keresztül nem vitte, idegen befolyások által gátoltatott.

Igaz, hogy Németországban mi is furcsa dolgokat hallottunk, mert még az oly szabadelvűnek híresztelt Poroszországban is a „Preuszisches Landrecht“ egyik szakasza törvényesen tiltja nemes személynek nem-nemes személylyel összekelését, mi ha mégis megtörténnék, a házasság érvénytelennek nyilvánítandó. És e törvényt, mely a 19-ik század s még inkább Poroszország szellemével teljességgel össze nem fér, az országos alkotmány 4-ik szakasza még most sem törli el világosan; miért is épen e hónapokban egy ily vegyes házasságot a két alsóbb törvényszék az alkotmányra hivatkozva érvényesnek, a legfelsőbb törvényszék pedig a Preuszisches Landrecht alapján érvénytelennek nyilvánított.

Azt is olvastuk a napokban, hogy Poroszországban a testőrezredek tisztjei közt, kik számszerént 780-an vannak, csak 8 tiszt van polgári származásu.

Nálunk magyaroknál hasonló esetek még akkor sem történtek, midőn a törvényhozási jogot csaknem kirekesztőleg a nemesség gyakorolta. Nálunk ha nemes férfi vett el polgárleányt, még ő is nemessé lett, s minden nemesi jogokkal felruháztatott.

De a tisztelendő clerus sem áll előttünk oly rossz hitelben, mint a „soi disant“ német párt

előtt. Mert nálunk legalább a magyar clerus,
mint fentebb példákban felhoztuk, mind tudomá-
nyosságra, mind keresztényi szeretetre és türe-
lemre, mind felvilágosodottságra nézve, oly ma-
gas polcon áll, hogy Európának bármely cleru-
sával diadalmasan kiállja a versenyt.

Dr. BALLAGI GÉZA.

